

شرکت در جرم در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ با تاکید بر رکن روانی آن

علی آروین^۱، لطف اله انصاری مهر^۲، سونا ابوالحسن بیگی^۳

^۱ کارشناس ارشد حقوق خصوصی و عضو مرکز وکلای قوه قضائیه شیراز

^۲ کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی و عضو مرکز وکلای قوه قضائیه شیراز

^۳ عضو مرکز وکلای قوه قضائیه شیراز

چکیده

شرکت در جرم به این معنی است که دو یا چند نفر عملیات اجرایی جرم را انجام دهند. شرکت در جرم وقتی مصداق پیدا می‌کند که چند نفر (دو نفر بالا) با تشریک مساعی خود عنصر مادی جرم را انجام دهند. در حقوق جزای ایران، جرم دارای سه رکن یا عنصر است: رکن قانونی، رکن مادی و رکن روانی. شرکت در جرم زمانی محقق می‌شود که جرم مستند به رفتار تمام شرکا باشد. و در مستند بودن جرم به رفتار مرتکبین میزان تاثیر رفتار آن‌ها مهم نیست. چون در هر حال شریک در جرم محسوب می‌شوند. رکن روانی یکی از ارکان عمومی تشکیل دهنده جرم است، که بر اساس آن نوع جرم، میزان مسئولیت جزائی و مجازات تعیین میشود. عنصر روانی جرم یا نیت مجرمانه به اراده آزاد و آگاهی فاعل جرم در هنگام ارتکاب عمل مجرمانه اشاره دارد. سوء نیت مجرمانه یکی از عناصر جرم در حقوق کیفری است. یعنی یک عمل زمانی جرم محسوب می‌شود که عنصر روانی در آن وجود داشته باشد. البته نیت و قصد مجرمانه هیچگاه بدون حضور عنصر مادی یعنی ارتکاب عمل در عالم واقعیت قابل مجازات نیست. همکاری و مشارکت فی نفسه جرم محسوب نمی‌شوند به جز در عملی که قانون‌گذار آن را جرم بداند و برای آن مجازات تعیین کند. در جریان ارتکاب جرم به وسیله چند نفر، گاهی اشخاص یا فاعل عمل مجرمانه همکاری می‌نمایند به طوریکه انجام جرم با هماهنگی آنها و مساعدت در ارتکاب، تحت عنوان شرکت در جرم مورد بحث قرار می‌گیرد. در تعریف شرکت در جرم گفته شده است که ارتکاب جزئی از اجزای اصلی جرم را به وسیله شخص، شرکت در جرم می‌گویند. به طوریکه از مجموعه ی اعمال دو یا چند نفر، جرم صورت گرفته است. در دیدگاه حقوقی برای آنکه رکن روانی تحقق پیدا کند علاوه بر اراده ارتکاب جرم، لازم است قصد مجرمانه یا خطای جزایی نیز وجود داشته باشد. در جرائم عمدی، قصد مجرمانه، رکن روانی آن جرم است؛ اما در جرایم غیر عمدی، قصد مجرمانه منتفی است و «تقصیر» به جای آن رکن روانی جرم را تشکیل میدهد. در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ مقنن به نظر اقدام بهتری نسبت به قوانین سابق داشته و موارد جرایم عمدی و غیرعمدی را در فصلی جداگانه در فصل اول از بخش چهارم قانون مجازات اسلامی مورد توجه قرار داده است.

واژه‌های کلیدی: شرکت جرم، عنصر معنوی، علم و عمد، جرایم عمدی

مطالعات علوم سیاسی، حقوق و فقه

دوره ۷، شماره ۱، بهار ۱۴۰۰، صفحات ۴۸-۶۱